

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Інститут мистецтв

КАФЕДРА ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« 26 » « 12 » 2018р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія клавесинного мистецтва

для студентів

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Освітнього рівня: першого (бакалаврського)

Освітньої програми

025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано)

Київ - 2018

Розробник:

Свириденко Наталія Сергіївна, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності

Викладачі: Свириденко Н. С., кандидат мистецтвознавства, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол від 05.08 2018 року № 10

Завідувач кафедри _____ (Т. Б. Каблова)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи)

025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано)

(назва освітньої програми)

6.08.2018 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

(керівник проектної групи) _____ (О. М.Олексюк)
(підпис)

на 20__ / __ Робочу програму перевірено

____.____.2018 р.

Заступник директора _____ (А.О. Таранник)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія клавесинного мистецтва»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
Вид дисципліни	<i>Нормативна</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>	
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>4/120</i>	
Курс	<i>1</i>	
Семестр	<i>1</i>	<i>2</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>3</i>	
Обсяг кредитів	<i>2</i>	<i>2</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>60 годин</i>	<i>60 годин</i>
Аудиторні	<i>28 годин</i>	<i>28 годин</i>
Модульний контроль	<i>4 годин</i>	<i>4 годин</i>
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	<i>28 годин</i>	<i>28 годин</i>
Форма семестрового контролю	-	<i>залік</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Історія клавесинного мистецтва» входить до курсу спеціальних дисциплін.

Зміст курсу містить такі розділи: 1) теоретичний (реалізується у ході індивідуальних занять із кожним студентом залежно від його здібностей та попередньої музичної підготовки); 2) практичний (здійснюється в ході індивідуальних аудиторних занять у процесі вивчення музичних творів та їх художнього виконання); 3) самостійна робота студентів (реалізується в конкретних завданнях для самостійного опанування у позааудиторних домашніх заняттях).

Мета навчального курсу «Історія клавесинного мистецтва» – ознайомити студентів з історією інструменту, кращими зразками клавесинної музичної літератури, особливостями техніки гри на клавесині, забезпечити достатній рівень володіння музичним інструментом клавесином у навчальній і музично-педагогічній діяльності, прищепити відчуття стилю.

Завдання курсу полягають в тому, щоб сформувати у студентів *знання*:

- орієнтуватися в часі виникнення та існування клавесину;
- знати основні естетичні напрямки доби;
- розумітися на стилістиці часу;
- знати конструкцію інструменту;
- знати типи клавесинів та європейські клавесинні школи;
- знати творчість композиторів — клавесиністів;
- оволодіти принципами виконавської клавесинної манери гри;
- вміти виконувати клавесинні твори в залежності від ступеню володіння музичним інструментом;
- самостійно опрацьовувати клавесинні твори (читати нотний текст з аркуша, ескізно охоплювати музичні твори та практично відтворювати їх на клавесині).

У результаті вивчення дисципліни «Спеціальний інструмент. Фортепіано» у студентів мають бути сформовані такі фахові та загальні компетентності:

інтегральна (комплексна інтеграція знань, умінь і навичок із таких фахових дисциплін: спеціальний музичний інструмент, теорія та історія музики, спрямована на розвиток особистості, здатність до творчої самореалізації у сфері музичного мистецтва);

комунікативна (здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності, здатність працювати у команді, вільне володіння українською мовою, здатність до професійного спілкування іноземною мовою);

самоосвітня (здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу ;та самореалізацію);

інформаційна (здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел, необхідної для навчальної і педагогічної діяльності, здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності);

Фахові:

музично-теоретична (здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва у музикознавчій, виконавській та педагогічній діяльності);

музично-інформаційна і технологічна (здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках).

Спеціальні:

інструментально-виконавська (здатність здійснювати виконавську діяльність на базі професійних знань та навичок гри на музичному інструменті, оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів);

концертно-сценічна (здатність до культурно-освітньої та концертно-виконавської діяльності в умовах публічного виступу);

3.Програмні результати навчання

– Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність працювати в команді (музично-творчому колективі). Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування іноземними мовами;

– Володіння методами та навичками сольного виконання, оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.

–Здатність застосовувати теоретичні знання та навички в процесі педагогічної діяльності, використовувати базові методи та прийоми викладання гри на інструменті.

- Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- вільно володіти музичним інструментом, уміти використовувати його у концертно-виконавській діяльності; мати навички читання нот з аркуша, транспонування, добору музики на слух; володіти методами навчання гри на музичних інструментах; бути здатним організувати інструментальне музикування школярів у початкових мистецьких навчальних закладах;

- мати ціннісно орієнтовану позицію; загальнокультурну ерудицію, світогляд; розуміти сутність і соціальну значущість майбутньої професії; бути здатним до збереження національних духовних традицій;
- уміти самостійно вишукувати та обробляти інформацію з різних джерел для розгляду конкретних питань; мати здатність до ефективного використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет, які містять текстовий, аудіо- та відеоматеріал, для професійної діяльності;
- бути готовим до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямовувати свої вміння на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію у фаховій діяльності; прагнути до особистісно-професійного лідерства та успіху

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія клавесинного мистецтва»

для денної форми навчання

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин					
		Разом	Аудиторні заняття	Практичні заняття	Лекційні заняття	Самостійна робота	Модульний та семестровий контроль
Змістовий модуль 1. Зародження мистецтва гри на клавесині.							
1.1	Походження клавесина	15	8	6	2	7	
1.2	Конструкція клавесину та його види	15	8	6	2	7	
Змістовий модуль 2. Розвиток виконавського мистецтва гри на клавесині.							
2.1	Естетичні погляди та теоретичні напрацювання	13	6	4	2	7	
2.2	Основні клавесинні школи	13	6	4	2	7	
	МКР	4					4
	Разом	60	28	20	8	28	4
Змістовий модуль 3. Технологічні аспекти виконавської підготовки клавесиніста та специфіка артикуляції на інструменті.							
3.1	Особливості техніки гри на клавесині	19	10	8	2	9	
3.2	Робота над виконавською майстерністю творів доби бароко. Реалізація ідей минулого в сучасному просторі	19	10	8	2	9	
3.3	Сучасна клавесинна музика, стилістика виконання	18	8	6	2	10	
	МКР	4					4
	Разом	60	28	22	6	28	4
	Усього за 2 семестри	120	56	42	14	56	8

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ КЛАВЕСИННОГО МИСТЕЦТВА»

Змістовий модуль 1

Зародження мистецтва гри на клавесині.

1.1. Походження клавесина

Ознайомлення з теоретичним матеріалом з історії появи клавесина, прості типи інструментів, їх практичне використання.

1.2. Конструкція клавесину та його види

Вивчення конструкції різних типів клавесинів на тих, що є в наявності, а також за іконографією та кресленнями.

Основні поняття теми: Володіти історичними фактами з наукової та художньої літератури, мати уяву про приклади іконографії.

Основна література: 1, 3, 5.

Додаткова література: 4, 5.

Змістовий модуль 2.

Розвиток виконавського мистецтва гри на клавесині.

2.1. Естетичні погляди та теоретичні напрацювання
Естетичні погляди на музичне мистецтво, що пов'язані з історичними подіями та формування художніх смаків, які відбивалися на творчості композиторів кожної окремої доби

2.2. Основні клавесинні школи

Виконання творів німецьких, французьких та англійських композиторів XVI-XVII ст.

Основні поняття теми: Клавесинні школи Нідерландів, Німеччини, Франції, Іспанії, Португалії, Англії.

Основна література: 1, 3, 5.

Додаткова література: 6, 10, 11.

Змістовий модуль 3

Технологічні аспекти виконавської підготовки клавесиніста та специфіка артикуляції на інструменті.

3.1. Особливості техніки гри на клавесині

Застосування теоретичної бази в опрацюванні творів у сучасному процесі інтерпретації. Засоби художнього відтворення музики бароко у клавесинному виконавстві. Вивчення стилістики різних національних клавесинних шкіл. Наближення художнього образу до ідеї композитора.

3.2. Робота над виконавською майстерністю творів доби бароко.

Реалізація ідей минулого в сучасному просторі

Художньо-виконавська образність та стилістична достовірність інтерпретаційної моделі музичних творів. Імпровізаційність у прочитанні тексту музики бароко. Обґрунтування реєстровки у творах для клавесина. Варіантність реєстровки. Орнаментика як спосіб вражальності твору. Варіантність темпів твору та пошуки «справжнього» темпу.

2.3. Сучасна клавесинна музика, стилістика виконання

Ознайомлення з репертуаром сучасної клавесинної музики, визначення стилістичних напрямків та виконавської манери.

Основні поняття теми: орнаментика; темп; реєстрова; темпо-ритмічна основа твору.

Основна література: 1, 3, 5.

Додаткова література: 7, 11, 12, 14.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	3	3	2	2	11	11
Робота на практичному занятті	10	6	60	4	40	11	110
Лабораторна робота	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	-	-	1	25	1	25
Разом		-	146	-	127	-	283
Усього					581		

6.2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ теми	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1. Історія появи клавесину та його розвиток					
1.1	<i>Походження клавесина</i>				
	Вивчення рекомендованої літератури з історії клавесина та загальної історії мистецтв VIII-XIV століть.	7 год.	Наукова література	Аудиторні заняття	5 балів
1.2	<i>Основні клавесинні школи</i>				
	Опрацювання історичних джерел наукової та художньої літератури, іконографії.	7 год.	Наукова та художня література	Аудиторні заняття	5 балів
2.1	<i>Конструкція клавесину та його види</i>				
	Вивчення конструкції клавесинів за кресленнями, іконографії та наявними екземплярами оригінальних інструментів.	7 год.	Креслення, наукова література, енциклопедії, оригінальні інструменти	Аудиторні заняття	5 балів
2.2	<i>Естетичні погляди та теоретичні напрацювання</i>				
	Опрацювання наукової літератури з музичної естетики та загально-естетичної літератури.	7 год.	Наукова та художня література	Аудиторні заняття	5 балів
	Усього за змістовий модуль 1,2	28 год.			40 б
2.1	<i>Особливості техніки гри на клавесині</i>				
	Засвоєння основних принципів клавесинної техніки. Практичне застосування цих принципів на практиці.	9 год.	Нотний текст, конспекти лекцій	Аудиторні заняття	5 балів
2.2	<i>Робота над виконавською майстерністю творів доби бароко. Реалізація ідей минулого в сучасному просторі</i>				
	Жанрова визначеність структури твору та відповідне знаходження характеру твору та темпу. Оволодіння орнаментикою виконання.	9 год.	Нотний текст	Аудиторні заняття	5 балів
2.3	<i>Сучасна клавесинна музика, стилістика виконання</i>				
	Твори для клавесина XX-XXI століть. Застосування нових способів гри, визначення жанрової основи.	10 год.	Нотний текст	Аудиторні заняття	5 балів
	Усього	28 год.			25 б

Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№	Модульна контрольна робота 1	Критерії оцінювання		Бали
1.	усне завдання (<i>індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, тощо</i>)	своєчасність виконання завдання	1	5
		повний обсяг виконання	1	
		якість виконання	1	
		креативний підхід	1	
		Ініціативність	1	
1.	письмове завдання (<i>аналіз запропонованого твору та виявлення виконавських складнощів</i>)			10
2.	Практичне завдання виконання твору на <i>клавесині</i>			10
Максимальна кількість балів				25
№	Модульна контрольна робота 2	Критерії оцінювання		Бали
1.	усне завдання (<i>індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, тощо</i>)	своєчасність виконання завдання	1	5
		повний обсяг виконання	1	
		якість виконання	1	
		креативний підхід	1	
		Ініціативність	1	
3.	письмове завдання (<i>методичні погляди на розв'язання виконавської проблеми</i>)			5
4.	практичне завдання (<i>порівняння виконавських інтерпретацій</i>)			5
Максимальна кількість балів				25
Усього				50

6.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Залік - виконання двох різнохарактерних творів.

6.4. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

6.5 Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ КЛАВЕСИННОГО МИСТЕЦТВА»

Аудиторних – 56 год. (лекційних – 14 год., практичних – 2 год.), самостійна робота – 56 год.,
модульний контроль – 8 год.

Модулі	Змістовний модуль I		Змістовний модуль II		Змістовний модуль III		
Назва модуля	Зародження мистецтва гри на клавесині		Розвиток виконавського мистецтва гри на клавесині		Технологічні аспекти виконавської підготовки клавесиніста та специфіка артикуляції на інструменті		
Кількість балів за модуль	146		81		141		
Лекційні	1	1	1	1	1	1	1
Семінари							
Практичні	3	3	2	2	4	4	3
Назва навчального модуля (практичне заняття)	Тема 1.1. Походження жанру Тема 1.2. Конструкція клавесину та його вили 1*2=2 б. 1*6=6 10*60=60 б. 68 б		Тема 2.1 Естетичні погляди та теоретичні напрацювання Тема 2.2 Основні клавесинні школи 1*2=2 б. 1*4=4 10*4=40 б. 46 б.		Тема 3.1. Особливості техніки гри на клавесині Тема 3.2. Робота над виконавською майстерністю Тема 3.3. Сучасна клавесинна музика, стилістика виконання 1*3=3 б. 1*11=11 б. 10*11=110 б. 124 б.		
Самостійна робота 5 балів	5б.	5б.	5б.	5б.	5б.	5 б.	5 б.
Види поточного контролю			Модульна контрольна робота 25		Модульна контрольна робота 25 балів		
Усього 581б., без урахування коефіцієнту. Коефіцієнт – 5,81							

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Алексеев А. Д. Творчество музыканта-исполнителя: на материале интерпретаций выдающихся пианистов прошлого и настоящего / А.Алексеев. – М. : Музыка, 1991. – 104 с.
2. Бах И. С. (1685–1750.). Избранные произведения для клавира. Вып. 1 : с предисл. / коммент. Н. Копчевского. – М. : Музыка, 1978. – 144 с. – С. 140–143.
3. Браудо И. А. Артикуляция: О произношении мелодии / И. Браудо. – Л. : Музгиз, 1961. – 196 с.
4. Браудо И. А. Об органной и клавирной музыке / И. Браудо. – Л. : Музыка, 1976. – 151 с.
5. Браудо И. А. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе [изд. 2-е] / И.А. Браудо. – Л. : Музыка, 1979. – 72 с.

Додаткова література

1. Мистецтво виконання музики на клавесинно-струнних інструментах. – Тернопіль: СМП “Астон”, 1988
2. Старинная музыка: словарь-справочник. – Л.: Музыка, 1974.
3. Apel Willi. Geschichte der Orgel – and Klaviermusik bis 1700/ - Kassel. 1967
4. Dolmetsch Arnold. The Interpretation of the Music of the XVII and XVIII Centuries. – London (1916), 1946
5. Donington Robert the Interpretation of Early Music. – London: Faber, 1963
6. Geringer Karl. Instrumente in der Musik des Abendlandes --(N. J., 1978). – Munchen, 1982
7. Gillespie John Five Centries of Keyboard Music: A Historical Study of Music for Harpsichord and Piano. – N. J. Dover Publications, Inc., 1972
8. Gyorgy Gabry Regi Nagsterer. – Budapest, corvina Kiado, 1969.
9. Harich-Schneider E. Die Kunst des Cembalospieles. – Kassel, 1939. – (3/19701; Eng. Trans., 1953, as The Harpsichord).
10. Landowska W. Commentaries for the Treasury of Harpsichord Music. – New York, 1947.
11. Neupert H. Das Cembalo. – Kassel, 1933. – (4/1969; Eng. Trans., 1960 as Harpsichord Manual).
12. Rueger Christoph Musikinstrument and Dexor. – Edition Leipzig, 1982
13. Reotscher Gotthold Auttuhungspra is alter Musik: Ein Amfassendes Handbuch uber die Musik vergangener. Epochen fur ihre Interpreten and Lienhaben. – Lokatno: Heinrichshofen’s Verlag, 1963
14. Sachs Curt Handbuch der Musikinstrumentenrunde / 2 durchgesehene Auflage. – Leipzig: Br. H., 1930
15. Schering Arnold Auttuhungspraxis alter Musik. – Leipzig, 1931.
16. Schrammeck Winried Museum musicum. – Leipzig, 1876
17. Zoozmann Richard Zitate – ind Sentenzenschatz der Weltliteratur after Und neuer Zeit. – Leipzig (nach 1911)

Орієнтовний репертуар

Й.-С. Бах	Маленькі прелюдії. Інвенції 2- та 3-голосні. Прелюдії і фуги з ДТК I – II томи. Французські сюїти. Англійські сюїти. Партіти. Клавірні вправи (4 зошити).
Г.Ф. Гендель	Сюїти. Концерти для клавіру-соло. П'єси.
Англійська верджинальна музика XVI ст.: Дж. Булл, В. Берд, М. Пірсон, Дж. Фарнебі.	
Г. Персел	Сюїти.
Дж. Фрескобальді	Токати. Капричіо.
Д. Скарлатті	Сонати.
Б. Марчелло	Сонати.
Б. Галуппі	Сонати.
Д. Чимарозо	Сонати.
Ф. Куперен	Прелюдії. Сюїти.
Ж.-Ф. Рамо	Сюїти.
Д. Букстехуде	Партіти. Токати.
Й.Я. Фробергер	Сюїти. Токати. Фантазії. Капричіо.
Г.Ф. Телеманн	Токати. Фантазії.
К.Ф.Е. Бах	2 сольфеджіо. Сонати.
Л. Кожелух	Сонати
І.А. Бенда	Сонати
Д. Бортнянський	Сонати

Нотний матеріал

1. Галуппі Б. Шість сонат для клавіру / Б. Галуппі. – К. : Музична Україна, 1965.
2. Дж. Фрескобальди. Избранные клавирные сочинения [сост. и ред. Н. Копчевского]. – М. : Музыка, 1985. – Первая книга Фантазий, Одиннадцать вариаций на песню Моники, Фрескобальди, Вторая книга токкат. – С. 95.

3. Классики – юношеству : пьесы итальянских композиторов XVII–XVIII веков. – М. : Музыка, 1968. – 73 с.
4. Чимароза Д. Избранные сонаты для фортепиано / Д. Чимароза. – М. : Музыка, 1991. – 64 с.
5. Bach I.S. Inventionen, Sinfonien, Kleine Praludien und Fughetten [Urtext]. – Konemann Music Budapest, 1994. – 143 s.
6. Bach I.S. Notenbuchlein für Anna Magdalena Bach [Urtext; G. Henle Verlag] : Printed in Germany HN 349. – S.58.
7. Buxtehude D. Partita «Auf meinen lieben Gott» // 300 Jahre Klaviermusik, Editio Musica Budapest, 1981.
8. Couperin Pieses de clavecin [в 4-х част.]. – Editio Musica Budapest, 1969–1971.
9. D. Scarlatti. 200 Sonaten. – Editio Musica Budapest, 1978. – 165 s.
10. Francois Couperin L'art de toucher le clavecin. – Edition Breitkopf & Hartel Musikverlag : Leipzig, 1973.
11. French piano music. – Editio Musica Budapest, 1973. – 53 s.
12. Johann Sebastian Bach. Klavierbuchlein für Friedemann Bach. – Stuttgart : Backenreiter-Verlag Kassel und Basel, 1927. – 127 s.
13. Rameau Album. – Editio Musica Budapest, 1977.
14. Rameau J. Ph. Pieses de clavecin en concerts pour violin (flute), viole [в 5-и томах]. – Editio Musica Budapest, 1964. – S. 19.
15. Scarlatti Album per pianoforte / clavicembalo. – Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Krakow, 1974. – 56 s.
16. 300 EV zongoramuzikaja, Editio Musica Budapest, 1980. – 42 s.